

Bizottsági előterjesztés

2020. szeptember 29.

Tárgy: Dr. Barna Tamás címerhasználat iránti kérelmének elbírálása

Előterjesztő: dr. Kruzslicz-Bodnár Gréta jegyző

Ügyiratszám: I/724-1/2020.

Melléklet: Részlet a könyvből: A mélységektől a magasságokig c. fejezet

Készítette: Makói Polgármesteri Hivatal Jegyzői Iroda – Jogi Csoport

dr. Nemes Adrienn

Témafelelős:

dr. Nagy Viktória
Jegyzői Iroda vezetője

Az előterjesztést látta:

.....

Döntésre megküldve:

Ügyrendi és Pénzügyi Bizottság

**Törvényességi véleményezésre
bemutatva:**

dr. Nagy Viktória
Jegyzői Iroda vezetője

**A napirend előterjesztőjének
jóváhagyása:**

dr. Kruzslicz-Bodnár Gréta
jegyző

MAKÓ VÁROS JEGYZŐJÉTŐL

Ikt.sz.: I/724-1/2020.

Üi.: dr. Nemes Adrienn

Tárgy: Dr. Barna Tamás címerhasználat iránti kérelmének elbírálása

Melléklet: Részlet a könyvből: A mélységektől a magasságokig c. fejezet

Makó Város Önkormányzat Képviselő-testülete

Ügyrendi és Pénzügyi Bizottság részére

Makó

Tisztelt Bizottság!

Dr. Barna Tamás 6000 Kecskemét, Pósa L. u. 9. szám alatti lakos címerhasználat iránti kérelmet nyújtott be 2020. szeptember 14. napján, melyben Makó város címerének hivatalos használatát kérlemelte.

A kérelmező tevékenységi köre: „ásványgyűjtő- könyvírás”.

A kérelem tartalmazza, hogy a címerhasználat célja és módja: „Az Ásványok a Bibliában c. készülő könyvben, a rézről szóló fejezetben szeretném felhasználni Makó város címerét, amelynek központi figurája a keresztre tekeredő kígyó, amely bibliai eredetű szimbólum.”

A könyv még megírás alatt áll, de a rendelet előírásai okán kérelmező csatolta a könyvnek azt a fejezetét – „A mélységektől a magasságokig”- mely tartalmazná Makó város címerét.

Továbbá kérelmező azt is felajánlotta, hogy a kész könyvből 5 példányt Makó Város Önkormányzatának átad majd.

A címerhasználati kérelem határozatlan időtartamra vonatkozik, és a könyv tervezett példányszáma 1000 db.

A kérelem a vonatkozó önkormányzati rendeletben [Makó város jelképeinek és a Makó városra utaló elnevezés használatáról szóló 35/2003. (VIII. 28.) Makó ör., a továbbiakban: Rendelet] megjelölt **feltételeknek megfelel.**

H-6900 MAKÓ, SZÉCHENYI TÉR 22.

+36-62-511-810, FAX: +36-62-511-801, JEGYZO@MAKO.HU WWW.MAKO.HU

A rendelet 4. § (1) bekezdése értelmében a címerhasználat engedélyezése az Ügyrendi és Pénzügyi Bizottság hatáskörébe tartozik.

Tisztelt Bizottság!

A fenti előterjesztés alapján javaslom az alábbi határozati javaslat elfogadását.

HATÁROZATI JAVASLAT

Makó Város Önkormányzat Képviselő-testülete Ügyrendi és Pénzügyi Bizottsága – a Makó város jelképeinek és a Makó városra utaló elnevezésnek a használatáról szóló 35/2003. (VIII. 28.) önkormányzati rendelet (továbbiakban: Rendelet) 4. § (1) bekezdésében foglalt hatáskörében eljárva – úgy határoz, hogy **engedélyezi Makó Város címerének használatát Dr. Barna Tamás** (6000 Kecskemét, Pósa L. u. 9.) szám alatti lakos részére **határozatlan időtartamra, az „Ásványok a Bibliában” című könyvről szóló fejezetében** a Rendelet 1. mellékletében foglaltak szerint az alábbi feltételekkel:

- a címer kizárólag díszítő és Makó városára utaló jelképként használható. (Rendelet 2. § (1))
- a címert kizárólag hiteles alakban, a méretarányok és a színek megtartása mellett szabad ábrázolni. (Rendelet 3. § (1))
- a címert csak olyan mértékig szabad kicsinyíteni, hogy az ne sértse a hiteles ábrázolást. (Rendelet 3.§ (3))

A terjesztés módja: 1000 példány

Határidő: azonnal

Felelős: bizottság elnöke

Erről értesítést kap:

- Makó Város polgármestere
- Makó Város jegyzője
- Dr. Barna Tamás (6000 Kecskemét, Pósa L. u. 9.)
- Makói Polgármesteri Hivatal Jegyzői Iroda Jogi Csoport
- Irattár

Makó, 2020. szeptember 23.

dr. Kruzslicz-Bodnár Gréta
jegyző

A MÉLYSÉGEKTŐL A MAGASSÁGOKIG

ÁSVÁNYOK A BIBLIÁBAN

Barna Tamás
Tóth László

Tóthné Gácsi Anna
ötlete nyomán a bibliai idézeteket válogatta
és a szöveget írta

Barna Tamás

Fényképek

Tóth László

Szakmai lektor

Dr. Nagy Mihály

A réz

3.kép Termésrész

Ásványtani leírása

Vegyjele: Cu

Megjelenés: (K) kocka alakú, oktaéderes, dodekaéderes, tetrakiszhexaéderes, szabálytalanul torzult, drótszerű; (H) fonalszerű, ágas-bogas, tömeges, porszerű. Méret: XX. Hasadás: nincs. K=2,5-3. S=8,95. Szín: halvány rózsaszín (friss), rézvörös. Karc: rézvörös. Fény: fémes. Genetika: hidrotermás, másodlagos, egyes meteoritokban. Tl: ismeretlen. Név: bizonytalan eredetű, talán *rez* = sárgarézt (avar), vagy *rod* = érc, sárgarézt (perzsa); vegyjel: cuprum = réz (latin)→ciprusi fém. Leírás éve: ősi. Megjegyzés: vegyileg túlnyomóan tiszta réz (Fehér 2009).

Előfordulásai a Bibliában

Kivonulás 27:1-6

És csináld az oltárt sittimfából,... és borítsd meg azt rézzel. Csináld ahhoz fazekakat is a hamujának, hozzá való lapátokat, medencéket, villákat és serpenyőket; minden hozzá való edényt rézből csináld. Csináld ahhoz hálószerű rostélyt is rézből, és csináld a hálóra négy rézkarikát, a négy szegletére. ...Csináld az oltárhoz rudakat is. Sittimfa rudakat, és borítsd meg azokat rézzel (Biblia 1921).

Az idézett vers az égőáldozat oltárának építését írja le.

A „sittimfa” – héberül *shittah* vagy *shittim* - valamelyik akácia faj lehetett (*Acacia seyal* vagy *Acacia tortilis*) (Surányi 1973. 309). Pillangós virágú fafaj, a virágai igen tetszetősek, nagyok, szép lilás-pirosas színűek. Finom faanyagából készültek a szent sátor és az áldozati-illatosító oltár tartozékai (Kiv 27:1-6). A kőtáblák lábát is akáciából faragták, sőt hárfa is készíthető belőle. Földrajzi fogalomként is említi a Biblia: helységnév, amely egyrészt arról nevezetes, hogy amikor Izrael itt táborozott, a nép elkezdett Moáb lányával és átvette tőlük a bálványimádás szokását. Erre feltámadt az úr haragja Izrael ellen (Szám 25:1). Másrészt Sittim volt az izraeliták utolsó táborhelye, Jerikótól keletre, mintegy 11 km-re, ahonnan József elindította a honfoglalást, azaz a bevonulást az ígért földjére, Kánaánba (József 2:1). Ez a honfoglalás a vaskor kezdetén történt, Kr.e. 1200-900 körül (Biblia 1973). [Sittim völgye (Biblia 1868; Biblia 1921: József 3:18. -), (Surányi 1973. 309)]. Megjegyezzük azonban, hogy a Biblia 1868 és 1921 József könyvét 3 szakaszra osztja, ezzel szemben a Biblia 1973 József könyvét négy szakaszra osztva adja közre és a hivatkozott versében - a negyedik szakasz, 18. versében - „Akácok-völgyét” említi.

Kivonulás 27:19

A hajlék minden edénye, az ahhoz való mindennemű szolgálatban és minden szege, és a pitvarnak is minden szege rézből legyen (Biblia 1921).

Az idézet az égőáldozat oltárának építéséről szóló isteni parancs egy részletét mutatja be. Ebből és a korábbi versekből is kiderül, hogy a réznek kiemelt szerepe volt a zsidók körében. Az újabb Biblia kiadásokban ugyanezekben a versekben már a réz helyett bronz szerepel (Biblia 1973).

Ezékiel 27:13

Jáván, Tubál és Mések, ezek a te kalmáraid; rabszolgákat és rézedényeket adtak cserébe áruidért (Biblia 1921).

Gyászének Tirusz bukásáról. Az 1973-ben kiadott katolikus Biblia a „rézedények” helyett általában csak „árúk”-at említ!

Jeremiás 6:27-30

Próbálóvá tettelek téged az én népem között; őrállóvá, hogy megismerd és megpróbáld az ő útjokat. Mindnyájan igen vakmerők, rágalmazva járnak, réz és vas; mindnyájan elvetemültek ők. Megégett a fúvó a tűztől, elfogyott az ón, hiába olvaszt az olvasztó, mert gonoszok, meg nem tisztíthatók. Megvetett ezüstnek hívjátok őket, mert az Úr megvetette őket (Biblia 1921).

Az Úr felszólítására Jeremiás számot ad eddigi tevékenységéről: „Arra rendelvelek, hogy megvizsgáld népemet...”

Az idézet az 1921-es kiadású református Bibliából való. Az 1868-as, szintén református Bibliában réz helyett még „atzél” olvasható, az 1973-as katolikus Bibliában pedig csak ólom kiolvasztásáról van szó. Löw (2019d. 123.) idézi August Wünsche könyvét [Die Bildersprache des alten Testaments (Leipzig, 1906. p 135.)],: „A réz és a vas kis értékű, nem nemes fémek. Ezért ábrázolja Jeremiás Júda lakóit erkölcsi romlottságukban, mint rezet és vasat. Mindannyian nyakasok, rágalmakat terjesztenek, réz és vas, mindannyian hitványak.”

Máté 10:9

Övetekbe ne szerezzetek se arany-, se ezüst, se rézpénzt (Biblia 1973).

Márk 6:8

Meghagyta nekik, hogy az útra ne vigyenek semmit, csak vándorbotot: sem kenyeret, sem tarisznyát, sem pénzt az övükben (Biblia 1973).

Az Újszövetségben kevés helyen fordul elő a réz. De ahol *chalkosz* szerepel az eredeti szövegben, azt sokszor egyszerűen pénznek fordították. Így például a fenti idézetekben is, amelyekben az apostolok működésének szabályairól van szó.

Korintusiaknak I. 13:1

Szólhatok az emberek vagy az angyalok nyelvén, ha szeretet nincs bennem, csak zengő érc vagyok vagy pengő cimbalom (Biblia 1973).

A Biblia itt a szeretet értékét hangsúlyozza. Az ércen Löw (2019d. 124.) szerint *chalkoszt*, azaz rezet kell érteni. De ahol ércedényt (*chalkion*) (Mk 7:4) említ a szöveg, ott vörösrézről van szó. A Jel 1:15-ben az eredeti szövegben *chalkolibanon* olvasható, ami sárgarezet jelent. A Biblia 1973. ezen a helyen valóban sárgarezet említ. A Jel 9:20-ban pedig *chalkôsz* áll, amit ércbálványnak fordítanak (Löw 2019d. 124.). Megjegyezzük, hogy a Biblia 1973. ezen a helyen bronzot említ.

A kőkort követő történelmi korszakok fő jellemzője, hogy az ember használni kezdte az első fémeket: az aranyat és az ezüstöt és közvetlenül utánuk a rezet (Löw 1969. 229). Kialakult a fémolvasztás és a fémmegmunkálás technikája. Nemcsak az aranyból és ezüsből, hanem kezdetben a rézből készült tárgyak is elsősorban díszítő és vallási célokat szolgáltak,

illetve a hatalmat és a gazdagságot fejezték ki. Az őskorban, később a mindennapi használati tárgyak készítéséhez felhasznált fém volt, és magától értetődően Palesztínában is korábban ismerték, mint a vasat (Löw 1969. 229). Munkaeszközként és fegyverként a rezet és annak első ötvözeit vagy nem alkalmazták, vagy csak a kőeszközökkel együtt, ezért ma már inkább *kőrézkor*ról beszélnek a régészek¹. A régi irodalmi feljegyzésekből úgy tűnik, hogy mind Elő-Ázsiában, mind Egyiptomban a legrégebben ismert fém volt, mert ezt tudták a legkönnyebben előállítani (Löw 1969. 230).

A kőrézkor pontos időbeli behatárolása földrészenként és területenként eltérő, attól függően, hogy az adott területen mikor kezdődött meg a fémmegmunkálás. A Közel-Keleten és Európa délkeleti részén (Balkán) ez nagyjából a Kr. e. 4500-3300 közötti időszakra tehető. Más területeken ennél később volt a rézkor, ahol pedig nem a réz, hanem a bronz vagy a vas volt az első használatba vont fém, ott egyáltalán nem volt rézkor, hanem a kőkorszak után rögtön a bronzkor, illetve a vaskor következett (például Fekete-Afrikában)².

Általában a kőrézkor jellemzője az *írás* megjelenése, amely egyértelmű választóvonal az őskor és az ókor, vagyis a *prehisztórikus* (történelem előtti) és a *hisztórikus* (történeti) korok között³.

Az emberiség az elsők között foglalkozott a réz megmunkálásával. Az ókorban már Kr.e. 5000 körül bányásztak rezet a *Sinai-félszigeten*, *Nubiában* és *Eilath* környékén. Az olvasztás feltalálása előtt a *természet* kalapálással alakították (lemezek, használati tárgyak). Az olvasztással – különösen a bronz feltalálásával (Kr. e. kb. 3000 körül) - kiszélesedett a felhasználás köre. Kr. e. 2000 körül *Ecjón-Geber* volt a rézbányászat központja a Sinai-félszigeten. Innen szállították Egyiptomba is. Később ez a bánya az edómiak és a kéniek, majd Dávid király tulajdonában került. Salamonnak is voltak rézbányái és kohói Ecjón-Geberben. A bányák védelmét szolgáló erődítéseket, és a rabszolgák telepeit, valamint a salakdombokat sikerült feltárni. Salamon halála után lehanyaglott rézbányászatot *Jósafát* rövid időre újra felélesztette (1Kir 22:49-51.). Kr. e. 800-300 között újra pangott a rézbányászat, ami a nabateusoknak köszönhetően éledt újjá egy időre.

A rezet sokrétűen használták Palesztínában: a szent sátor és a salamoni templom építésénél, fegyverkészítésnél (1Sám 17:5; 17:38), bilincs (Bír 16:21), szobor (Dán 5.4; 5:23) és hangszer (1Kor 13:1) is készült belőle. Fontos kereskedelmi cikknek számított (Ez 37:13) (Ócsai 2009. 15). Megiddo alapjainak feltárása során rézből készült „ekevasat” találtak. A főníciaiak a Kaukázusból, Trójából, a mai Spanyolország és Cyprus területéről, valamint a Sinai félszigetről szállították Palesztínába. Ikzim-i emberek elbeszélése szerint valamikor a Karmel hegyen nyertek ki először rezet ércből (Löw 2019d. 116).

A Biblia rézhegyeket is ismer: „*Majd ismét felemeltem a tekintetem és látomást láttam: Négy kocsi jött elő két hegy közül. A két hegy ércből volt.*” (Zak 6:1.) Ezeket réz-hegynek tartják, de földrajzi azonosításuk lehetetlen (Löw 1969. 230).

A Palesztína számára legfontosabb réz- és vasércbányák vélhetően Edomban voltak. Nem messze a bibliai Punon helyétől, amelyet ma Fainan-nak neveznek, fedezték fel Umm-el-awamid ókori bányáit, amelyek olyan barlangokban voltak, amelyeknek homokkövét át-meg átjárták a rézerek (Löw 1969. p.230). A *hirbet en-nahās* (*Khirbat en-nahas* – a Wadi Faynanban, a Holt-tenger és az Aqabai-öböl között, Jordániában) név a mai napig megőrizte az ősi bányák emlékét. A bányát a bronzkor legelejétől a római uralomig folyamatosan

¹ <https://hu.wikipedia.org/wiki/K%C5%91r%C3%A9zkor>

² <https://hu.wikipedia.org/wiki/K%C5%91r%C3%A9zkor>

³ <https://hu.wikipedia.org/wiki/K%C5%91r%C3%A9zkor>

művelték. A vas- és a rézérc tartalmú kőzet Petrától a Sinai-félszigetig húzódott. Ez az ércincs számos háború kiváltó oka volt, amelyek tétje Edom vidéke és Ecjon-Geber kikötőinek birtoklása volt a salamoni időkben (Löw 1969. 230-231).

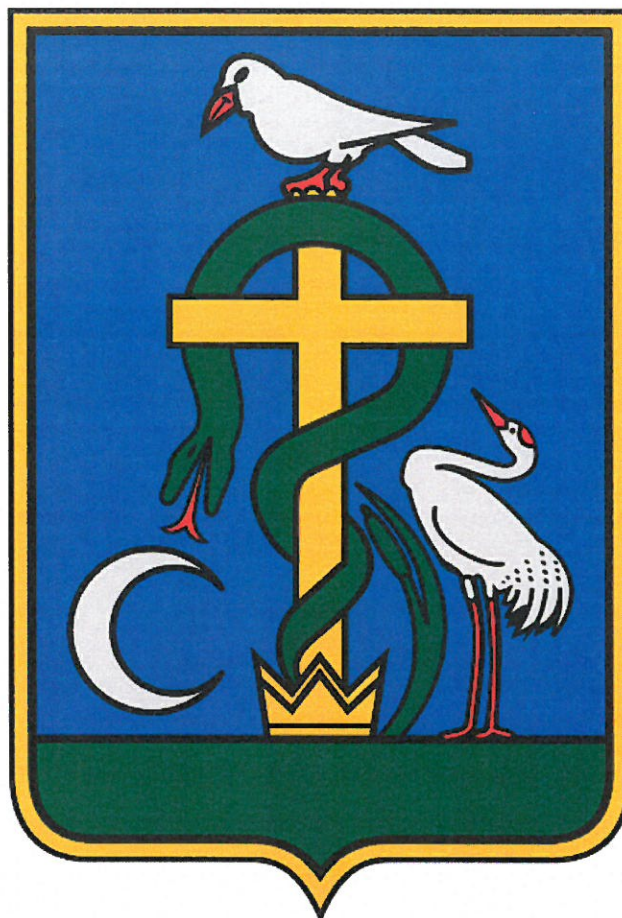
A sinai rézérc egyébként egy földszerű, oxidálódott, elmállott telér volt, amely nem tartalmazott ként. Az újabb kori vizsgálatok 4% arzén tartalmat mutattak ki benne. Minél inkább elpárolgott az ércből az arzén, a fémét annál könnyebben lehetett megolvasztani és annál puhább volt, ami megkönnyítette a további felhasználását. Sok féle üstöt, edényt és szobrot is készítettek belőle (Löw 1969. 231).

Amikor a zsidók, vándorlásuk közben, a moábiták felé haladtak, a Hór-hegyétől a Sás-tenger felé vezető úton elfáradva zúgolódni kezdtek. Ekkor az Úr tüzes kígyókat küldött a népre, amelyek megmarták az embereket, marásuk úgy égetett, mint a tűz. Sokan meghaltak közülük. A nép Mózeshez járult, arra kérve, hogy járjon közbe értük az Úrnál. Az Úr azt mondta Mózesnek, hogy „*Csinálj egy tüzes kígyót s erősítsd egy póznára. Akit marás ért és rátekint, az életben marad.*” (Szám 21:4–9). A Mózes által készített érc kígyó vörösréz-ből készült (Löw 1969. 231). A zsidó hagyomány szerint, ha feltekintettek és szívükben Isten szeretete volt attól gyógyultak meg, és nem a rézkígyó látványa miatt. Ez Mózes „érc kígyójából” következik, melynek hatékonysága a réz vörös színe bajelhárító képességének köszönhető és nem a kígyónak, mint bálványszobornak. Mózes érc kígyóját a Templomban őrizték, de nem számított bálványnak. Ennek ellenére a megsemmisítését jóváhagyták. Az érc kígyó ugyanis a századok során eredeti vörös színét elvesztette és feketésre vagy patinazöldre színeződött. Emiatt a vörös bajelhárító szín eredeti jelentését már elfelejtették és helyébe az a felfogás lépett, hogy tulajdonképpen egy bálványszoborról van szó. Ez volt az oka annak, hogy Hiszkija eltávolíttatta (Löw 2019d. 119.).

A keresztény magyarázat szerint a rézkígyó előképe Krisztus megváltó keresztjének, bajelhárító jelkép-motívum, a pogányság feletti győzelem szimbóluma, és gyógyulást hoz annak, aki hisz a gyógyító Krisztusban. Így vált a gyógyszerészek, ill. a gyógyszertárak jelképévé.

Érdekességképpen megemlíthetjük, hogy Makó város címerében központi helyet foglal el a rézkígyó. A címer közepén egy kereszt található, amit egy összefogó *abroncskorona* rögzít. Ez a hit a közösség összefogó erejét szimbolizálja. A kereszt küllőin egy zöld színű kígyó (rézkígyó) tekereg. Ezt főként a testi-lelki egészség vagy a gonosz hatalomtól való megszabadulás jeleként értelmezik⁴.

⁴ <https://hu.wikipedia.org/wiki/Mak%C3%B3>

4.kép Makó város címere

Egyiptomi feltárásokban gyakran kerültek elő vörös és vörösbarna színű szerszámok. Ez arra utal, hogy a Sinai-félsziget arzén tartalmú rezét széles körben használták, mert nagyon alkalmas volt szerszámok előállítására (Löw 2019d. 118.).

A vörösréz neve héberül *nēḥōšet* (Löw 2019d. 119.). *Nēhošet*-tárgyakat a kijelentés sátrának bejáratánál szolgáló asszonyok fémtükreiből készítettek: „Elkészítette a bronzmedencét is és a hozzátartozó állványt bronzból, azoknak az asszonyoknak a tükreiből, akik a sátor bejáratánál teljesítettek szolgálatot.” (Kiv 38:8). A rendelkezésünkre álló forrásokban a vörösréz és bronz keveredik, véleményünk szerint attól függően, hogy a *nēḥōšet* szót éppen minek fordították. A bronz réznek ónnal alkotott ötvöze. A sárgaréz pedig cinket tartalmazó réz ötvözet.

A réz fontos szerepet kapott a Salamon által felépített templomban is. Pontosabban a templom előtt álló két hatalmas rézoszlopról van szó. Az egy darabból öntött, 18 sing (könyök), vagyis kb. 9 m magasságú és kb. 2 m átmérőjű oszlopokra helyezték a 2,5 m magas, gömb alakú, szintén rézből öntött oszlopfőket (Biblia 1868). Méretük Isten hatalmát jelképezte. Erre utal a nevük is: Jákin, azaz „Ő megszilárdít”, és Boáz, vagyis „Benne van az erő” (Nagy 2003). A Biblia 1921. bronz oszlopfőket említ, míg a Biblia 1973. mind az oszlopok, mind az oszlopfők esetében bronzról beszél. Löw (2019d. 121.) idézi von Lippmannt, aki szerint Héraklész és a salamoni templom oszlopait a fóníciaiak öntötték ki bronzból, agyagformákban. Minden esetre akár tiszta rézből, akár bronzból készültek ezek a hatalmas tárgyak, azt bizonyítják, hogy a fémfeldolgozás már a bibliai időkben fejlett volt.

Ezekről a réz oszlopokról Jeremiás is megemlékezik (Jer 52:17-21), amikor részletesen leírja, hogy hogyan foglalta el Nabukadnezár, Babilónia királya Jeruzsálemet. A káldeusok elrabolták a templom értékes nemesfém és réz edényeit, de az oszlopokat csak úgy tudták magukkal vinni, hogy előbb összetörték őket.

A vörösréz görögül *khalkosz erüthrosz*. A héber és a görög kifejezés egyaránt jelenthet ércet és bronzot is. Minden olyan ásvány, amelynek a nevében benne van a *kalko*- tag, rezet tartalmaz. Pl. a *kalkopirit* réz tartalmú vasszulfid (CuFeS_2).

Réz szavunk eredete bizonytalan, lehetséges, hogy ugorkori átvétel az ősrájából. Talán rez=sárgaré (avar), vagy rod=érc, sárgaré (perzsa). A *bronz* a származási helyéről, Brunduz városáról kapta a latin – *brundízium* – nevét. A szó olaszról német közvetítéssel került a magyarba (Fogarasi 2006. 35).

A réz bibliai említéseinek száma: 103